

Oponentský posudek

Bakalářská práce

Eva Skopalová: Ikonografie tarotových karet, řečených Mantegnových, Praha 2014

Autorka přistupuje k nelehkému tématu na základě velmi dobré znalosti literatury, s níž je schopna tvůrčím způsobem pracovat. Metodologicky se opírá o „interpretativní ikonografii“, jak ji definuje Jan Bialostocki. Pro tento typ uměleckého dokumentu jde o zcela adekvátní přístup, neboť pro něj nelze dohledat jednoznačné textové prameny, které by nám poskytly jeho výklad. Bylo by to ostatně i proti duchu toho dokumentu, který byl nejen kreativní explikací novoplatónské koncepce univerza, ale také hrou. Ludický princip tvořil jeden z neodmyslitelných prvků renesančního přístupu ke světu i k životu, jak dokládají například propracované a oblíbené dobové festivity.

Za klíčový přínos práce je třeba považovat hledání vztahů mezi systémem tzv. Mantegnova tarotu a učením Raymunda Lulla (Ars magna), stejně jako systémy „umění paměti“. Zde je třeba podotknout, že tyto podobnosti mají spíše formální charakter. Je pravděpodobné, že autor či autoři tarotu se jimi sice inspirovali, nicméně jimi vytvořený systém má odlišnou strukturu. Tzv. Mantegnův tarot má jasnou vertikální hierarchii, odkazující na emanační koncepci vesmíru v intencích novoplatonismu; pět sloupců E až A lze číst též horizontálně jako řady analogií, někde srozumitelnějších (Žebrák – Luna; Papež – Prima causa), jinde méně srozumitelných. Je otázkou, nakolik lze číst soubor i „cyklicky“, tedy tak, že po Prima causa by následoval Žebrák; to by bylo možné jen jako projev dialektické *coniunctio oppositorum*, anebo ještě lépe jako komentář ke známé úvodní maximě Smaragdové desky Herma Trismegista, podle níž „to, co je nahoře, je jako to, co je dole“ a naopak.

Autorka v práci občas příliš generalizuje (např. tvrzení: „Pro renesančního člověka byly základní vztahy ve světě a vůbec podstata bytí záležitostí čísel.“); některé formulace by bylo třeba lépe vyargumentovat (otázka „latentní“ přítomnosti koncepce „duše světa“ v tarotu). Také popis významu sefirotického stromu je poněkud letmý a zasloužil by si minimálně citaci adekvátnějšího zdroje (např. Gershom Scholem). Pokus o srovnání s „marseillským tarotem“ bohužel chybí. Autorka poněkud nedoceňuje již zmiňovaný ludický prvek hry – byl-li tarot používán k divinaci (což je velmi pravděpodobné), rozhodně nešlo o „úpadkovou formu“ jeho použití. Stejně tak nelze za „úpadkovou verzi“ lullismu považovat její aplikaci v alchymických spisech. Pseudolullofský alchymický korpus byl po dlouhou dobu považován za autentické mystikovo dílo a patřil k základním pramenům této nauky. Zde z autorčiných hodnocení poněkud prosvítají již dávno překonané postuláty pozitivistického přístupu k historii a historiografii, které ahistoricky selektovaly v dějinném materiálu podstatné od nepodstatného. Dnes již dobře víme, že pohled na „podstatnost“ se v průběhu dějin velmi měnil a je třeba vždy respektovat dobové intence, byť nám dnes mohou připadat vzdálené, iracionální či „nevědecké“.

Autorčinu práci považuji za velmi vyzrálou a vřele ji doporučuji k obhájení. Dovoluji si vyjádřit svou naději, že se bude podobně nelehkým tématům věnovat i v budoucnu a nezlákají ji snadnější cesty, které jsou sice snadněji obhajitelné, ale na druhou stranu jim často chybí interpretační odvaha. Právě ta je však schopna přinášet nejcennější příspěvky k pochopení a poznání historie.

1. 9. 2014

Mgr. Ivo Purš, Ph.D.

